

ГОСПОДАРСЬКО- ПРОЦЕСУАЛЬНЕ ПРАВО. ЕКОЛОГІЧНЕ ПРАВО

Шимко Артем Романович,
кандидат юридичних наук,
асистент кафедри цивільного,
господарського і фінансового права,
Полтавський юридичний інститут
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого, Україна, м. Полтава
e-mail: advokat.shymko@gmail.com
ORCID 0000-0002-7153-4929

doi: 10.21564/2414–990x.151.214828
УДК 346.91:347.92

ОСОБЛИВОСТІ СУДОВОГО РОЗГЛЯДУ ГОСПОДАРСЬКИХ СПРАВ З ІНОЗЕМНИМ ЕЛЕМЕНТОМ

Досліджено правове регулювання розгляду господарських спорів з іноземним елементом в Україні. Визначено механізм взаємодії міжнародного та національного права під час вирішення судами господарських спорів. З'ясовано сучасні тенденції судової практики у цій сфері. Узагальнено типові процесуальні помилки сторін спору та висвітлено проблеми правозастосування. На основі вивчення нормативного забезпечення та судової практики надано практичні рекомендації суб'єктам господарювання задля ефективного захисту прав у судовому порядку.

Ключові слова: господарські спори; іноземний елемент; міжнародна підсудність.

Шимко А. Р., кандидат юридических наук, асистент кафедри громадянського, господарського і фінансового права, Полтавський юридический інститут Національного юридического університета імені Ярослава Мудрого, Україна, г. Полтава.
e-mail: advokat.shymko@gmail.com ; ORCID 0000-0002-7153-4929

Особенности судебного рассмотрения хозяйственных дел с иностранным элементом

Исследовано правовое регулирование рассмотрения хозяйственных споров с иностранным элементом в Украине. Определен механизм взаимодействия международного и национального права во время рассмотрения судами хозяйственных споров. Выявлены современные тенденции судебной практики в этой сфере. Обобщены типичные процессуальные ошибки сторон спора и освещены проблемы правоприменения. На основе изучения нормативно-правовых актов и судеб-

ной практики даны практические рекомендации субъектам хозяйственной деятельности с целью эффективной защиты прав в судебном порядке.

Ключевые слова: хозяйственные споры; иностранный элемент; международная подсудность.

Постановка проблеми. Стрімке пошавлення зовнішньоекономічних відносин неминуче породжує і кількість спорів з нерезидентами. У разі неналежного виконання договірних зобов'язань контрагентом зовнішньоекономічного контракту виникає потреба судового захисту своїх прав та інтересів. У цьому зв'язку актуалізується необхідність висвітлення науково-практичних питань щодо вирішення господарських спорів з нерезидентами, зокрема, у судовому порядку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. У науковій літературі тематика правового регулювання зовнішньоекономічних контрактів та розгляду справ з іноземним елементом висвітлювалася у роботах І. Дробязкіної (I. Drobiazkiina) [1], В. Мілаш (V. Milash) [2], О. Намясенко (O. Namiasenko) [3] та ін. Однак комплексного дослідження особливостей судового розгляду господарських справ з іноземним елементом у контексті взаємодії міжнародного та національного права та з урахуванням сучасної судової практики досі здійснено не було.

Мета статті – дослідити особливості правового регулювання розгляду господарських спорів за участю нерезидентів, а також з'ясувати сучасні тенденції судової практики у цій сфері. Визначити основні ризики суб'єктів господарювання під час розгляду справ з іноземним елементом та надати науково-практичні поради для ефективного вирішення судових спорів.

Виклад основного матеріалу. Господарські відносини в Україні активно розвиваються під впливом глобалізації світової економіки. Інтеграція вітчизняних суб'єктів господарювання на зовнішні ринки є не лише вимогою сьогоденного економічного світу, але й питанням виживання в суворих умовах конкурентної боротьби за ринки збуту.

Наразі відсутня офіційна статистика щодо розгляду господарськими судами справ з іноземним елементом, проте спостерігається тенденція до стрімкого збільшення розгляду справ зазначеної категорії.

Серед проблемних питань, пов'язаних із досліджуваною категорією господарських спорів, особливої уваги заслуговують наступні:

- 1) визначення підсудності справи;
- 2) визначення права, належного до застосування;
- 3) особливості доказування;
- 4) визнання та виконання судових рішень за кордоном.

Перелічені питання є найбільш вразливими для потенційних учасників спору, оскільки значна кількість спроб судового захисту закінчується невдачею для позивача саме з причин неправильного тлумачення і застосування законодавства та умов зовнішньоекономічних контрактів.

Перш ніж розглянути проблемні аспекти визначення підсудності, необхідно окреслити коло нормативно-правових актів та дослідити механізм взаємодії міжнародних договорів та національного законодавства. Джерелами правового

регулювання господарських спорів з іноземним елементом в Україні є національне законодавство та міжнародні договори. Загальним принципам та основним положенням судового розгляду у спорах з нерезидентами присвячено розділ IX «Провадження у справах за участю іноземних осіб» Господарського процесуального кодексу України [4].

Однак слід звернути увагу, що детальна регламентація визначення підсудності передбачена все ж Законом України «Про міжнародне приватне право» [5]. Тому вищезазначені нормативні акти слід сприймати як «загальне та спеціальне», оскільки Господарський процесуальний кодекс України передбачає обов'язкове застосування Закону «Про міжнародне приватне право» у спорах з нерезидентами.

Наступною аксіомою є загальновідоме правило співвідношення норм національного законодавства та міжнародних договорів, участь у яких бере Україна, пріоритет мають останні. У міжнародних договорах можуть міститися спеціальні норми про підсудність окремих категорій справ, які передбачають застосування комбінованих критеріїв визначення підсудності та питань «національності» суб'єкта господарювання. Правила визначення міжнародної підсудності за законодавством України застосовуються, якщо міжнародним договором не встановлено інше. Тож, наприклад, у разі поширення сфери дії на господарський спір Угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності, підсудність справи буде визначатися саме цією Угодою [6].

Лише у разі відсутності міжнародних договорів щодо питань господарської діяльності із країною походження нерезидента (сторони спору), що трапляється доволі часто, правила підсудності визначаються Законом України «Про міжнародне приватне право».

Таким чином, вирішуючи питання про підсудність господарських справ з іноземним елементом, необхідно враховувати не лише норми внутрішньодержавного права, але й колізійні норми, які містяться в конвенціях і двосторонніх договорах України та інших держав про правову допомогу.

Тож слід комплексно підходити до питання визначення підсудності. Починати потрібно із пошуку та дослідження міжнародних договорів України з країнами походження нерезидента, а потім визначати спосіб застосування норм міжнародних договорів, національного законодавства та механізму їх взаємодії.

Також нагадуємо, що сторони зовнішньоекономічного договору можуть самостійно обрати юрисдикційний орган для розгляду спорів у майбутньому. Справи з іноземним елементом підсудні судам України у разі застосування сторонами договірної підсудності.

Так, згідно з п. 1 ч. 1 ст. 76 Закону «Про міжнародне приватне право» якщо сторони передбачили своєю угодою підсудність справи судам України, спір підлягає вирішенню в судах загальної юрисдикції України [5].

Слід роз'яснити, що нормами ГПК України не передбачено можливості застосування договірної підсудності. Водночас норми, які встановлюють право сторін щодо договірної підсудності, можуть міститися в міжнародних угодах

(наприклад, у п. 2 Київської угоди про порядок вирішення спорів, пов'язаних зі здійсненням господарської діяльності) [6].

Оскільки ГПК України не встановлює форми угоди щодо договірної підсудності, вона повинна відповідати загальним правилам, установленим для форми угод. Така угода може бути укладена як у вигляді окремого документа, так і у формі внесення її до тексту договору. Угода повинна бути укладена між усіма сторонами спору. Тому якщо позов пред'явлено до кількох відповідачів, але хоча б один із них не є стороною угоди про договірну підсудність, така угода не може бути підставою для розгляду спору за місцем, визначеним із застосуванням договірної підсудності.

Отже, можна підсумувати, що господарські суди можуть приймати до свого провадження і розглядати будь-які справи з іноземним елементом у випадках:

- якщо сторони передбачили своєю угодою підсудність справи з іноземним елементом судам України, крім випадків виключної підсудності;
- якщо на території України відповідач у справі має місце проживання або місцезнаходження, або рухоме чи нерухоме майно, на яке може бути накладено стягнення;
- якщо на території України знаходиться філія або представництво іноземної юридичної особи – відповідача;
- у справах про відшкодування шкоди, якщо її було завдано на території України.

З перелічених випадків найбільш неоднозначним у судовій практиці залишається застосування договірної підсудності.

Так, ст. 76 Закону України «Про міжнародне приватне право» передбачено можливість здійснення правосуддя господарськими судами України у разі укладення сторонами відповідної угоди, що закріплює вибір підсудності справи з іноземним елементом, тобто так званої «пророгаційної угоди». Звертаємо увагу, що така угода виключає можливість вирішення спору у суді іншої держави.

Але судова практика з питань визначення підсудності справ з іноземним елементом свідчить, що наявність пророгаційної угоди не завжди гарантує розгляд справи у тому юрисдикційному органі, який обраний сторонами за взаємною згодою. Досягнення домовленості між сторонами зовнішньоекономічного контракту та однакове розуміння партнерів щодо вибору конкретного суду у разі виникнення спору не є абсолютною підставою для реалізації договірної підсудності, оскільки основним чинником є наявність правильно укладеної пророгаційної угоди або відповідних умов щодо вибору суду в самому контракті.

При застосуванні договірної підсудності сторони такої угоди часто роблять помилки у юридичному оформленні свого волевиявлення, що тягне такі наслідки, як відсутність, недійсність або нікчемність умови щодо вибору судового органу.

Наприклад, ухвалою Господарського суду Київської області від 13.09.2019 р. у справі № 911/2203/19 відмовлено у відкритті провадження з огляду на наступне. Судом встановлено, що відповідач є юридичною особою за

законодавством Російської Федерації, яка не має на території України філій, представництв чи інших відокремлених підрозділів. Згідно з п. 4.1 договору підряду на проведення робіт у разі порушення зобов'язання, яке виникає із цього договору, сторона несе відповідальність, визначену цим договором і чинним законодавством України і Російської Федерації.

Судом зроблено висновок, що зазначеними умовами договору підряду на проведення робіт сторони врегулювали застосування матеріального права щодо вирішення спору по суті, проте не передбачили підсудність справи з питань, що виникають з цього договору судам України. З огляду на те, що в умовах договору підряду на проведення робіт сторони не передбачили підсудність справи з питань, які виникають з даного договору судам України, такий спір не віднесено до переліку спорів, котрі підсудні судам України відповідно до вимог статей 76, 77 Закону «Про міжнародне приватне право», суд дійшов висновку, що зазначений спір не підлягає вирішенню в господарських судах України.

Таким чином, ця справа є підсудною та підлягає вирішенню у суді на території місцезнаходження відповідача, а саме компетентними судами Російської Федерації [7].

Іншим прикладом є ухвала Господарського суду Херсонської області від 09.11.2018 р. про відмову у відкритті провадження у справі № 923/948/18.

Обґрунтовуючи територіальну підсудність даного позову Господарському суду Херсонської області, позивач зазначив, що п. 7.5 договору поставки продукції сторонами передбачено, що всі спори та розбіжності, які виникли при виконанні умов договору, у тому числі пов'язані з порушенням умов договору однією із сторін, закінченням строку або недійсністю договору, належать до розгляду в Господарському суді України або Арбітражному суді РФ за вибором позивача. Судом зроблено висновок, що наведене у позові обґрунтування звернення до Господарського суду Херсонської області, а саме за місцезнаходженням позивача, не відповідає як п. 7.5 договору поставки, так і ст. 29 ГПК України [8]. Як наслідок, суд відмовив у прийнятті позовної заяви у зв'язку з тим, що у пророгаційній угоді сторонами неправильно викладено назву суду або зазначено суд, існування якого не передбачено чинним законодавством, про що зазначено у п. 1 роз'яснення Президії ВСУ України № 04-5/608 від 31.05.2002 р. «Про деякі питання практики розгляду справ за участю іноземних підприємств і організацій» [9].

Отже, застосування інституту договірної підсудності у господарських спорах з нерезидентами є важливим та відповідальним елементом договірних зобов'язань. Цілком зрозуміло, що відмова у відкритті провадження судом, що був погоджений сторонами, є серйозною проблемою для захисту прав позивача, адже за таких обставин вибір суду буде відбуватися на підставі загальних колізійних норм та, ймовірно, на території країни відповідача.

Такі ситуації досить поширені та створюють значні проблеми фінансового, часового та організаційного характеру для позивача, адже судовий захист за кордоном України для більшості підприємців буде небажаним.

Щоб уникнути несприятливих та непередбачуваних ситуацій у процесі вирішення господарських спорів, рекомендуємо вітчизняним суб'єктам господарювання своєчасно дотримуватися таких порад.

1. На етапі укладення будь-якого господарського договору із нерезидентом необхідно для власного розуміння попередньо визначити підсудність справи відповідно до чинних колізійних норм. Для резидентів України надзвичайно важливо підпорядкувати можливі договірні спори вітчизняним судам, якщо відсутні будь-які інші мотиви для розгляду спорів за кордоном.

2. У разі якщо колізійні норми скеровують розгляд можливого спору за кордоном, резидентам слід розробити чіткі пропозиції для застосування договірної підсудності. Якщо партнери не заперечують проти підпорядкування можливих спорів судам України, надзвичайно відповідальним є юридичне оформлення погоджених сторонами умов.

3. Умови щодо вибору юрисдикційного органу мають бути чіткими, однозначними та не створювати підстав для неоднокового тлумачення договору сторонами або судом. Українці важливо прописати точну назву судового органу, до якого сторони будуть зобов'язані звернутися у разі виникнення спору. Нагадуємо, що наявність пророгаційної угоди у спорах з іноземним елементом є пріоритетною у відношенні до норм процесуального законодавства (за винятком виключної підсудності).

4. Під час підготовки справи до судового розгляду необхідно приділити увагу обґрунтуванню підсудності у позовній заяві. Викладення у позові письмового обґрунтування звернення до конкретного господарського суду із зазначенням підстав та з посиланням на умови пророгаційної угоди є ефективним засобом уникнення відмови суду у відкритті провадження з формальних підстав.

Перш ніж розпочнеться розгляд справи по суті, суду необхідно з'ясувати, право якої країни повинно застосовуватися. При встановленні обставин, що впливають із господарських правовідносин за участю іноземного елемента, вирішальне значення має вибір права, яким регулюються ці правовідносини.

Процесуальним законодавством передбачена можливість господарських судів розглядати спори із участю нерезидента, застосовуючи норми права інших держав.

Так, ч. 5 ст. 11 Господарського процесуального кодексу встановлено, що суд застосовує норми права інших держав у разі, коли це передбачено законом України чи міжнародним договором, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України [4].

Законом, на підставі якого господарські суди можуть застосовувати норми права іноземних держав, є Закон України «Про міжнародне приватне право». Статтею 5 передбачено, що учасники правовідносин з іноземним елементом можуть самостійно обрати право, яке підлягає застосуванню до таких правовідносин, указавши про це у договорі.

Водночас звертаємо увагу, що відповідно до загальних принципів міжнародного приватного права компетентний суд при розгляді справи застосовує

процесуальне законодавство своєї держави, відсилання колізійної норми до права іноземної держави вважається відсиланням саме до норм матеріального, а не процесуального права. Частиною 1 ст. 9 Закону України «Про міжнародне приватне право» встановлено, що будь-яке відсилання до права іноземної держави має розглядатися як відсилання до норм матеріального права, яке регулює відповідні правовідносини, виключаючи застосування його колізійних норм, якщо інше не встановлено законом [5].

Алгоритм визначення належного до застосування права судом відбувається за наступним правилом: у разі відсутності угоди сторін спору щодо вибору права суд за допомогою колізійних норм зобов'язаний сам визначити належне законодавство для розгляду справи.

Підкреслюємо, що сторони можуть виключити дію колізійних норм погодженням у комерційному контракті або в окремій угоді умови щодо вибору права конкретної держави для розгляду судового спору. Якщо сторони не досягнули згоди про вибір права, то відповідно до ст. 44 Закону України «Про міжнародне приватне право» застосовується право, яке має найбільш тісний зв'язок із правочином.

Варто зазначити, що у порівнянні із судами загальної юрисдикції господарські суди застосовують право іноземних країн найчастіше, адже значна кількість спорів розглядається за участю нерезидентів. Тому особливості застосування іноземного права у вітчизняних господарських судах є актуальними та заслуговують на увагу.

Єдиний державний реєстр судових рішень України містить десятки рішень, у яких господарськими судами під час вирішення спору було застосовано законодавство Латвії, Литви, Угорщини, Швейцарії, Чехії, Англії, Німеччини, Молдови тощо. Але судова практика з питань застосування іноземного законодавства є не напрацьованою, що обумовлює необхідність ґрунтовних роз'яснень зі сторони вищих судових ланок та наукової спільноти.

На наш погляд, основними труднощами у процесі застосування іноземного права господарськими судами є встановлення його змісту та необхідність використання автентичного тлумачення зарубіжного законодавства. Встановлення змісту права та повнота його розуміння прямо впливає на правильність вирішення спору.

У Листі Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 р. № 24-754/0/4-13 «Про практику розгляду судами цивільних справ з іноземним елементом» зазначено, що оскільки суд зобов'язаний застосовувати норми іноземного права, то встановлення ним іноземного права здійснюється *ex officio*, суд використовує такі способи здобуття інформації про іноземне право: 1) власне з'ясування змісту іноземного права суддею, у провадженні якого є справа; 2) використання експертних висновків; 3) дипломатичний порядок отримання такої інформації; 4) офіційний запит через Міністерство юстиції; 5) отримання довідок через систему правової допомоги; 6) обмін правовою інформацією; 7) безпосередні зносини судів різних

держав та з іншими компетентними органами; 8) встановлення іноземного права сторонами тощо [10].

Наприклад, ухвалою від 03.12.2019 р. у справі № 910/11331/18 Господарський суд міста Києва звернувся до Міністерства юстиції України із судовим дорученням про надання правової допомоги від уповноваженого органу Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії з метою отримання офіційного тексту нормативно-правових актів у сфері цивільно-правових відносин Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, положеннями яких регулюються взаємовідносини між особами за договором передачі авторських прав на твір [11].

Зміст права може встановлюватися не тільки судом, але й сторонами, які зацікавлені в застосуванні даного права. Особи, які беруть участь у справі, мають право подавати документи, що підтверджують зміст норм права іноземної держави, на які вони посилаються в обґрунтування своїх вимог або заперечень, іншим чином сприяти суду чи іншому органу у встановленні змісту цих норм.

Часом трапляється, що окрім розгляду спору в межах предмета позовних вимог спірним питанням стає вибір матеріального права, оскільки сторони або суд можуть мати різні точки зору на цей аспект. Цілком логічно, що господарські суди зацікавлені розглянути спір на підставі українського законодавства, але це не повинно суперечити вимогам міжнародного приватного права.

Отже, чинним законодавством передбачено низку дієвих інструментів для можливості розглянути спір на підставі іноземного права. Сторони спору повинні усвідомлювати, що процес установа змісту права здійснюється не лише судом, а й самими учасниками, які зацікавлені у застосуванні іноземного права та мають відповідні процесуальні права.

Як свідчить практика, з'ясування судами змісту іноземного права за допомогою Міністерства юстиції або інших компетентних органів відбувається досить рідко. Це зумовлено, насамперед, відсутністю чіткого нормативного врегулювання механізму встановлення іноземного права судом у взаємодії із іншими органами влади. Іншою причиною є висока завантаженість судової системи, і, звісно, питання вивчення іноземного права вітчизняними господарськими судами не можуть бути в пріоритеті.

Тому найбільш поширеним та ефективним способом з'ясування змісту норм іноземного права судом є дослідження змісту документів, поданих у матеріалах справи учасниками процесу. Фактично, це є складовою принципу змагальності, оскільки сторони за власною ініціативою повинні активно долучатися до процесу встановлення змісту іноземного права та з'ясування правозастосовних нюансів. Іншими словами, сторони мають допомогти суду розібратися з іноземним правом та надати власні обґрунтування щодо правильного вирішення справи із використанням автентичних тлумачень або інших офіційних джерел.

Учасникам справи рекомендується надавати суду офіційний текст норм матеріального права іноземної держави з нотаріально засвідченим перекладом

українською мовою. Незайвим видається долучати письмові пояснення сторін щодо способу застосування іноземного права, юридичні висновки адвокатів або наукові роз'яснення вчених, які практикують у відповідній державі. Водночас судова практика у цих питаннях неоднорідна та не гарантує, що вітчизняні суди розглянуть спір саме на основі наданих сторонами нормативних актів та фахових коментарів. Однак у будь-якому разі сторони мають брати активну участь у процесі з'ясування змісту іноземного права та не допускати помилкового правозастосування судом.

Висновки. Таким чином, можливість вибору сторонами зовнішньоекономічного контракту суду та/або права для розгляду справи є сучасним інструментом міжнародного приватного права, метою якого є забезпечення інтересів сторін договору, які під час його укладення визначають прийнятні для них умови розгляду спору, що може виникнути.

Проте застосування пророгаційної угоди та погодження права для розгляду не врегульовано українським законодавством належним чином, що має наслідком неоднорідну судову практику та правову невизначеність у цій сфері.

Висвітлені потенційні ризики та особливості судового розгляду господарських спорів з іноземним елементом мають усвідомлюватися підприємцями або їх представниками ще напередодні укладення будь-яких контрактів з іноземними партнерами. Оскільки навіть висока ділова репутація суб'єктів господарювання не завжди гарантує виконання договору належним чином.

З наведеного дослідження цілком очевидно, що розгляд судами господарських справ за участю іноземного елемента сильно ускладнюється не лише з точки зору процесуального законодавства, але й матеріального. Підводячи підсумки, радимо суб'єктам господарювання у момент укладення зовнішньоекономічних контрактів достовірно визначити, якому суду або судам підпорядковано розгляд можливого спору, а також на підставі якого законодавства буде вирішуватися справа.

Вітчизняним суб'єктам господарювання видається доцільним підпорядкувати усі можливі спори з нерезидентами українським судам, а також застосувати право для розгляду – українське. Це дозволить забезпечити як мінімум комфортні умови для представництва інтересів та судового захисту, а також зекономить значний обсяг часових і матеріальних ресурсів.

Вибір іноземного суду або права має бути усвідомленим та чітко мотивованим, адже у разі виникнення такої ситуації у зв'язку із незнанням законодавства або легковажного ставлення до вірогідності виникнення судового спору у майбутньому підприємці наражаються на серйозні проблеми при необхідності судового захисту своїх прав.

Список літератури

1. Дробязкина И. В. Международный гражданский процесс: проблемы и перспективы. Санкт-Петербург : Юридический центр Пресс, 2005. 321 с.
2. Мілаш В. С. Правові особливості захисного застереження як умови зовнішньоекономічного договору : автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Харків, 2003. 19 с.

3. Намясенко О. К. Підвідомчість і підсудність господарських спорів: загальний огляд теоретичних і практичних проблем. *Часопис Київського університету права*. 2001. № 3. С. 185–187.
4. Господарський процесуальний кодекс України : Закон України від 06.11.1991 р. № 1798-XII. Дата оновлення: 16.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text> (дата звернення: 20.10.2020).
5. Про міжнародне приватне право : Закон України від 23.06.2005 р. № 2709-IV. Дата оновлення: 20.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text> (дата звернення: 20.10.2020).
6. Угода про порядок вирішення спорів, пов'язаних із здійсненням господарської діяльності : Угода, Міжнародний документ від 20.03.1992 р. Дата оновлення: 19.12.1992. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_076#Text (дата звернення: 20.10.2020).
7. Ухвала Господарського суду Київської області від 13.09.2019 р., судова справа № 911/2203/19. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84257324> (дата звернення: 20.10.2020).
8. Ухвала Господарського суду Херсонської області від 09.11.2018 р., судова справа № 923/948/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77753491> (дата звернення: 20.10.2020).
9. Про деякі питання практики розгляду справ за участю іноземних підприємств і організацій : Роз'яснення Вищого господарського суду від 31.05.2002 р. № 04-5/608. Дата оновлення: 09.11.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_608600-02#Text (дата звернення: 20.10.2020).
10. Про практику розгляду судами цивільних справ з іноземним елементом : Лист Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ від 16.05.2013 р. № 24-754/0/4-13. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-754740-13#Text> (дата звернення: 20.10.2020).
11. Ухвала Господарського суду Київської області від 03.12.2019 р., судова справа № 910/11331/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86208665> (дата звернення: 20.10.2020).

References

1. Drobyazkyna, Y.V. (2005). *Mezhdunarodnij grazhdanskyj process: problemy v perspektive*. St. Petersburg: Jurydycheskyj centr Press [in Russian].
2. Milash, V.S. (2003). *Pravovi osoblyvosti zahysnogo zasterezhennya yak umovy zovnishnoekonomichnogo dogovoru. Extended abstract of candidate's thesis*. Kharkiv [in Ukrainian].
3. Namyasenko, O.K. (2001). *Pidvidomchist i pidsudnist hospodarskykh sporiv: zahalniy ohliad teoretychnykh i praktychnykh problem. Chasopys Kyivskoho universytetu prava – Journal of Kyiv University of Law, 3, 185–187* [in Ukrainian].
4. *Hospodarskyi protsesualnyi kodeks Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 06.11.1991 r. № 1798-XII*. Data onovlennya: 16.08.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12#Text>.
5. *Pro mizhnarodne pryvatne pravo: Zakon Ukrainy vid 23.06.2005 r. № 2709-IV*. Data onovlennya: 20.10.2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2709-15#Text>.
6. *Uhoda pro poriadok vyrishennia sporiv, poviazanykh iz zdiisnenniam hospodarskoi diialnosti: Uhoda, Mizhnarodnyi dokument vid 20.03.1992 r. Data onovlennya: 19.12.1992*. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/997_076#Text.
7. *Ukhvala Hospodarskoho sudu Kyivskoi oblasti vid 13.09.2019 r., sudova sprava № 911/2203/19*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/84257324>.
8. *Ukhvala Hospodarskoho sudu Khersonskoi oblasti vid 09.11.2018 r., sudova sprava № 923/948/18*. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/77753491>.
9. *Pro deiaiki pytannia praktyky rozghliadu sprav za uchastiu inozemnykh pidpriemstv i orhanizatsii: Roziasnennia Vyschoho hospodarskoho sudu vid 31.05.2002 r. № 04-5/608*. Data onovlennya: 09.11.2009. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v_608600-02#Text.
10. *Pro praktyku rozghliadu sudamy tsyvilnykh sprav z inozemnym elementom: Lyst Vyschoho spetsializovanoho sudu Ukrainy z rozghliadu tsyvilnykh i kryminalnykh sprav vid 16.05.2013 r. № 24-754/0/4-13*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v-754740-13#Text>.

11. Ukhvala Hospodarskoho sudu Kyivskoi oblasti vid 03.12.2019 r., sudova sprava № 910/11331/18. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/86208665>.

Shymko A. R., PhD in Law, Teaching Assistant of Department of Civil, Economic and Finance Law, Poltava Law Institute of Yaroslav Mudryi National Law University, Ukraine, Poltava.
e-mail: advokat.shymko@gmail.com ; ORCID 0000-0002-7153-4929

Peculiarities of court hearing of economic cases involving foreign element

The article addresses Ukrainian legislation that governs hearing economic cases with a foreign element. Relevant statutes in the realm have been analyzed. The algorithm for determining the applicable legislation is investigated. The main drawbacks of the laws in force are spotlighted and the ways for further improvement are envisaged. The author identifies the main risks business entities can encounter when a case involving foreign element is litigated. The grounds for consideration by commercial courts of Ukraine of cases with a foreign element are investigated.

The author notices that the case law on these issues is inconsistent. Among the vexed questions related to the category of economic cases at hand, the following deserve special attention: determination of jurisdiction of the case; determination of the applicable law; features of proof; recognition and enforcement of court decisions abroad. The author concludes that the choice of a foreign court or law should be conscious and clearly motivated, as this is very important for judicial protection.

The attention is focused on the complicated interaction between international and national law when economic dispute involving foreign element is considered by the court. The modern tendencies of judicial practice in this sphere are discovered. The typical procedural errors of the parties to a dispute are summarized and the problems of law enforcement are covered. The author analyses effective legal methods for considering a dispute on the basis of Ukraine legislation.

The article contains recommendations for courts on learning the content and interpretation of foreign law for the purpose of its application in cases involving foreign element. The application of the institute of contractual jurisdiction in commercial cases with a foreign element is investigated. The author provides practical recommendations to business entities in order to effectively protect their rights in court. The author concluded that litigants should take an active part in the process of clarifying the content of foreign law.

Keywords: economic cases; foreign element; international jurisdiction.

Рекомендоване цитування: Шимко А. Р. Особливості судового розгляду господарських справ з іноземним елементом. *Проблеми законності*. 2020. Вип. 151. С. 54–64. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.151.214828>.

Suggested Citation: Shymko, A.R. (2020). Osoblyvosti sudovoho rozghliadu hospodarskykh sprav z inozemnym elementom [Peculiarities of court hearing of economic cases involving foreign element]. *Problemy zakonnosti – Problems of Legality, issue 151, 54–64*. doi: <https://doi.org/10.21564/2414-990x.151.214828> [in Ukrainian].

Надійшла до редколегії 21.10.2020 р.